

Valkosukaskääpiäisestä karvavyökäävästä Etelä-Suomesta kasvatettuja pistiäisiä — Wasps reared from *Sulcaxis nitidus* in *Trametes hirsuta* in South Finland

Veli Vikberg

Vikberg, V. 2026: Valkosukaskääpiäisestä karvavyökäävästä Etelä-Suomesta kasvatettuja pistiäisiä — Wasps reared from *Sulcaxis nitidus* in *Trametes hirsuta* in South Finland. — Sahlbergia 32(1): 4–5. Helsinki, Finland, ISSN 2342-7582.

On 12.10.2024 specimens of *Trametes hirsuta* were taken for rearing in Janakkala, South Finland. On 9.1.2025 they were brought to room temperature and after some days many adults of *Sulcaxis nitidus* (Coleoptera: Ciidae) emerged from them. Between 27.1.-20.2.2025 25 males and 25 females of *Allocerastichus doderi* (Hymenoptera: Eulophidae) and between 12.2.-6.3.2025 22 males and 86 females of *Cephalonomia formiciformis* (Hymenoptera: Bethyridae) emerged. Brachypterous females of the bethyrid were most numerous (76), long-winged males (15), long-winged females (10) and brachypterous males were less numerous (7). *Allocerastichus doderi* was in addition reared from *Sulcaxis nitidus* in *Trametes cinnabarina* in Janakkala, South Finland and from *Trametes* sp. in Ruskeala in Leningrad area of Russia.

Veli Vikberg, Liinalammintie 11 as. 6, FI-14200 Turenki, Finland. E-mail: veli.vikberg@pp.inet.fi

Näyte ja kasvatus: 12.10.2024 otin Janakkalan Luotatin (67520:83679) pellon itäreunalta koivuvaltaisesta sekametsästä hieskoivun kaadettujen kantojen päällä kasvavia karvavyökääpiä (*Trametes hirsuta* (Wulfen: Fr.) Pilát) 26 kappaletta talteen ja panin ne muovipussiin talouspaperin kanssa talvehtimaan puiseen arkkuun ulos. Käävät olivat melko pieniä ja suurin niistä oli 7 x 4 cm.

9.1.2025 käävät otettiin sisälle huoneenlämpöön. Muutamassa päivässä valkosukaskääpiäisen (*Sulcaxis nitidus* (Fabricius); Ciidae) aikuisia alkoi liikkua pussissa ja niitä ilmestyi sitten jatkuvasti lisää ulos käävistä. 27.1.2025 ensimmäiset 2 *Allocerastichus doderi* Masi -kiilupistiäisen (Hymenoptera: Eulophidae) koirasta ilmestyi pussiin. Niitä tuli lisää seuraavina päivinä ja 11.2.2025 havaittiin lajin ensimmäinen naaras. 12.2.2025 havaittiin ensimmäinen kääpälatiaisen (*Cephalonomia formiciformis*, Westwood) (Hymenoptera: Bethyridae) koiras ja 14.2.2025 lajin ensimmäinen naaras. *Allocerastichus doderi* -lajia tuli lisää 20.2.2025 saakka ja *C. formiciformis* -lajia 6.3.2025 asti.

Allocerastichus doderi -lajia tuli yhteensä 25 koirasta ja 25 naarasta, joten koiraiden osuus on 50 %. Koiraiden pituus vaihteli 0.9-1.2 mm. Naaraalla on selvästi esiintyöntyvä munanasetin ja naaraiden pituus vaihteli ilman sitä 1.1-1.5 mm ja se mukaan laskettuna 1.3-1.8 mm.

Cephalonomia formiciformis -lajia tuli yhteensä 22 koirasta ja 86 naarasta, joten koiraiden osuus on 20 %. Sekä koiraat että naaraat voivat olla joko pitkäsiipisiä tai tynkäsiipisiä. Pitkäsiipisiä koiraita tuli 15 ja niiden pituus oli 1.2-1.4 mm. Tynkäsiipisiä koiraita tuli vain 7 ja niiden pituus 1.05-1.2 mm. Pitkäsiipisiä naaraita oli 10 ja niiden pituus 1.55-1.7 mm. Tynkäsiipisiä naaraita oli 76 ja niiden pituus 1.0-1.65 mm. Yksilön pituus on yhteenlaskettu pään, keskiruumiin ja takaruumiin pituus. Paras

yhteinen mitta joka kuvaa sekä koiraan että naaraan kokoa, on keskiruumiin pituus. Naaraan ja koiraan pää ovat muodoltaan erilaisia ja naaraan takaruumiin pituus vaihtelee paljon.

Pohdinta: Koska käävässä asusti vain yksi kääpiäislaji, sen täytyy olla kummankin pistiäisen isäntälaji. *Sulcaxis nitidus* on uusi isäntälaji *Allocerastichus doderi*lle, koska sitä ei mainita tätä lajia koskevissa aikaisemmissa julkaisuissa (Askew & Boness 2008, Boucek 1963, Boucek & Askew 1968 ja UCD Community 2023). Se on ilmeisesti myös uusi isäntä *Cephalonomia formiciformis* -lajille (Hedqvist 1975, Richards 1939).

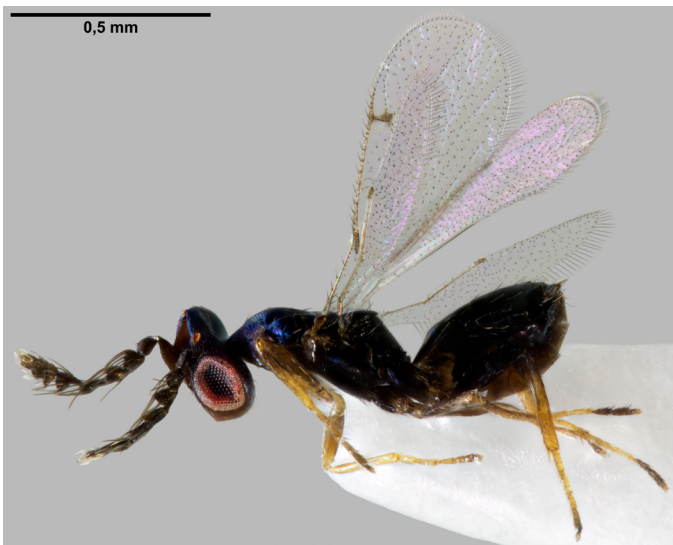
O. W. Richards (1939: 301-302) kasvatti talven 1933-1934 aikana *Cephalonomia formiciformis*-lajia Buckinghamshiressä Englannissa koivun käävistä ja sai 18 pitkäsiipistä naarasta, 7 tynkäsiipistä naarasta ja 5 pitkäsiipistä koirasta; koiraiden osuus oli 17 %. Lajin Englannin koko aineisto käsitti 34 pitkäsiipistä ja 30 tynkäsiipistä naarasta sekä 11 pitkäsiipistä koirasta. Tynkäsiipistä koirasta Richards ei tuntenut tästä lajista ollenkaan.

Allocerastichus doderi -lajin ilmoitin Suomesta (Vikberg 1982) Hattulasta: yksi naaras syntyi toukokuussa 1975 kaatuneen pihlajan punakäävästä (*Pycnoborus cinnabarinus*; nyt sen validi nimi *Trametes cinnabarina* (Jacq. Fr.)). Kääpiäislaji jäi silloin tunnistamatta. Uusin lajin kasvatus punakäävästä kaatuneelta pihlajalta on Janakkalan Kalpalinnasta Jaskan rinteestä. Näyte otettiin 27.8.2024 ja talvehtimisen jälkeen kääpiäiset ja loinen syntyivät helmi-maaliskuussa 2025. Jaakko Mattila varmisti että myös tämä kääpiäislaji oli *Sulcaxis nitidus*.

Olen kasvattanut *Allocerastichus doderi* -yksilöitä myös lehtipuiden pienistä käävistä Venäjän Leningradin alueelta Ruskealasta Suomen Hyönteistieteellisen Seuran Itä-Karjalan kesäretken paluumatkalla heinäkuussa 1992. Tryapitsyn (1978) ei

Kuva 1. *Allocerastichus doderi* -naaras sivulta
Fig. 1. *Allocerastichus doderi*, female in lateral view

Kuva 2. *Allocerastichus doderi* -koiras sivulta
Fig. 2. *Allocerastichus doderi*, male in lateral view

mainitse lajia Venäjältä, joten tämä kasvatus saattaa olla lajin ensilöytö Venäjältä.

Kiitokset

Stiina Vinnenmaa vei käävän ja kuoriaisia Helsingin Yliopiston Eläinmuseoon Juho Paukkuselle ja siellä Jaakko Mattila tunnisti sekä käävän että kääpiäisen. Pekka Malinen otti karvavyökäävästä kasvatettujen pistiäisten habitus-kuvat.

Kirjallisuus

Askew, R. R. & Boness, M. 2008: Chalcidoidea (Hym.) emerging from bracket fungi, – Entomologist's Monthly Magazin 144(1): 31-49.
Bouček, Z. 1963: Studien über europäische Eulophidae, III: Euderinae (Hymenoptera: Chalcidoidea). – Beiträge zur Entomologie 13(3/4): 257-281.
Bouček, Z. & Askew, R. R. 1968: Index of Palearctic Eulophidae (excl. Tetrastichinae). – Index of entomophagous insects: 1-254.

Kuva 3. *Cephalonomia formiciformis*, tynkäsiipinen naaras sivulta
Fig. 3. *Cephalonomia formiciformis*, short-winged female in lateral view

Kuva 4. *Cephalonomia formiciformis*, pitkäsiipinen koiras sivulta
Fig. 4. *Cephalonomia formiciformis*, long-winged male in lateral view

Hedqvist, K.-J. 1975: Notes on Embolemidae and Bethyloidea in Sweden with description of a new genus and species (Hym., Bethyloidea). – Entomologisk tidskrift 96(1): 121-132.
Richards, O. W. 1939: The British Bethyloidea (s.l.) (Hymenoptera). – Transactions of the the Royal Entomological Society of London 89(8): 185-344.
Trjapitzin, V. A. 1978: Hymenoptera II. Chalcidoidea 13. Eulophidae (excl. Tetrastichinae). – Opredeliteli Nasekomykh Evropeyskoy Chasti SSR 3, 381-430. [English translation 1988 Oxonian Press Pvt. Ltd., New Delhi]
UCD Community. 2023. Universal Chalcidoidea Database Website. <https://ucd.chalcid.org>. Accessed on 3.3.2025.
Vikberg, V. 1982: Additions to the chalcid fauna of Finland (Hymenoptera, Chalcidoidea). – Notulae Entomologicae 62: 129-142.